

Fælleskontrollen med Kartoffelfremavl.

Af Konsulent *Tage Andersen*, Skanderborg.

I en lang Aarrække har man været klar over Betydningen af at anvende sundt og sortsrent Læggemateriale som Grundlag for Kartoffelavl, men det er dog navnlig i de senere Aar, at Interessen for Anvendelse af markkontrollerede Læggekartofler har vundet frem. Det er især til Øerne, hvor Forsøg og Undersøgelser har vist, at man i Almindelighed har vanskeligst ved at holde Kartofflerne sunde, den største Afsætning har fundet Sted. Ogsaa i Landets øvrige Egne, hvor man ikke er indstillet paa Kartoffelavl i større Stil, men kun dyrker til Dækning af Bedriftens eget Forbrug, har man i stigende Grad indset Betydningen af jævnlige forny Læggematerialet. Det maa ogsaa nævnes, at der inden for vore forskellige Havebrugsorganisationer er stigende Interesse at spore for at forsyne Medlemmerne med kontrollerede Læggekartofler. Denne Udvikling har betydet en Stimulering for Fremavlsarbejdet i de Egne, hvor man har de bedste Betingelser for Avl af Læggekartofler.

Fremavl af Læggekartofler er en gammel Foranstaltning, som man har beskæftiget sig med i de landøkonomiske Foreninger siden før forrige Verdenskrig. Fra 1930 er Arbejdet dog i stigende Grad overgaaet til Kartoffelsektionerne, der i Kraft af deres Salgscentraler har gode Betingelser for ogsaa at løse den afsætningsmæssige Side af Sagen. Der er gennem Aarene udført et godt Arbejde paa Kartoffelfremavlens Omraade, et Arbejde, der i høj Grad har været af Betydning for Forbedring af Kartoffelavl.

Imidlertid har man fra Købernes Side savnet Ensartethed i Arbejdet, navnlig med Hensyn til Bedømmelse og Klassificering

ring. Betegnelserne „markkontrollerede Læggekartofler“ eller „Fremavlskartofler“ giver i sig selv ikke Køberen tilfredsstillende Oplysninger om Varens sundhedsmæssige Kvalitet, og navnlig er det uheldigt, naar de Grænsetal for Sygdomme m. m., der benyttes ved Godkendelse af Avlen, er forskellige fra Sted til Sted.

Det første Forsøg i Retning af at faa indført mere Ensartethed i Fremavlsarbejdet blev gjort i 1939, da Landboforeningerne i Samarbejde med Kartoffelmelsfabrikkerne udarbejdede nogle Regler for Bedømmelse og Klassificering, som blev udsendt til de Foreninger, der arbejdede med Kartoffelfremavl. Nogen Succes i den ønskede Retning fik dette Fremstød dog ikke, selv om Reglerne er blevet brugt i en Del Tilfælde.

Inden for de jyske Landboforeninger og Kartoffelsektioner var man klar over, at en bedre Organisation af Fremavlen var paakrævet, og da man i 1942 erfarede, at Landbo- og Husmandsforeningerne paa Øerne, der var interesserede som Købere, gerne vilde deltage i et Samarbejde, tog man fat paa Opgavens Løsning. De interesserede Foreninger dannede en landsomfattende Sammenslutning, *Fælleskontrollen med Kartoffelfremavl*, hvis Opgave skulde være at gennemføre ensartet Bedømmelse og Klassificering af den tilmeldte Avl, saaledes at Køberne ved Henvisning til Klassebetegnelserne kunde regne med at modtage Kartoffler af en ønsket Kvalitet. Organisationen fik Tilslutning fra Landboforeninger, Husmandsforeninger, Kartoffelsektioner, Kartoffelmelsfabrikkerne, Vildmosetilsynet og senere ogsaa Havebrugsorganisationerne.

Fælleskontrollen med Kartoffelfremavl ledes af *Kartoffelkontroludvalget*, der bestaar af Repræsentanter for de førnævnte Organisationer. I Udvalget er saavel Køber- og Avlerinteresser repræsenteret. Kontrolvirksomheden støttes af Statens Forsøgsstationer og Statens plantepatologiske Forsøg, ligesom Arbejdet har mødt Velvilje fra Landbrugsministeriets Tilsyn med smitsomme Plantesygdomme. Administrationen af Kontrollen forestaas af Foreningen af jyske Landboforeningers Planteavlsludvalg, der ansætter Kontrolleder og den nødvendige Medhjælp.

Fælleskontrollen, som traadte i Virksomhed i 1943, bygger paa det Arbejde, der i Forvejen er i Gang i de lokale Foreninger. Der er saaledes ikke Tale om, at den Indsats, der gøres her, er blevet overflødig. Tværtimod er det Fælleskontrollens Opgave at samarbejde med Ledelsen af Fremavlens inden for de enkelte Foreninger, og dette Forhold lægges der megen Vægt paa. Fælleskontrollen er ikke paatvunget Foreningerne; den udsender sit Tilbud, og man er frit stillet med Hensyn til at anmelde Avl.

De til Kontrollen anmeldte Fremavlsmarker kontrolleres to Gange i Sommerens Løb, saaledes at 1. Syn finder Sted, kort før Kartoflerne blomstrer, medens et andet Syn foretages, inden Kartoflerne har afblomstret. Som Følge af de nuværende, vanskelige Trafikforhold, der gør det besværligt at komme rundt til Avlerne, maa man indtil videre nøjes med disse to Syn, som jo ogsaa maa anses for at være de vigtigste, men ellers er det Mening, naar Forholdene igen bliver normale, ogsaa at besigtige Fremavlsmarkerne, lige efter at Kartoflerne er kommet godt op for derigennem at faa Kendskab til Plantebestandens Ensartethed. Endvidere stiles efter et Besøg hos Avlerne sidst paa Sommeren, inden Toppen falder. Dette sidste Marksyn foretages navnlig af Hensyn til de sene Angreb af Sortbønsyge. De lokale Avlsledere, d. v. s. Konsulenterne, deltager i Almindelighed i begge Marksyn, hvilket ogsaa forudsættes, eftersom Konsulenten har bedre Betingelser for at være Avlerne til Støtte med Raad og Daad i det daglige Arbejde, end en Centralvirksomhed.

Ved Markkontrollen foretages Optælling af syge og sorts-fremmede Planter, saaledes at der tælles mindst 10×100 Planter pr. ha i fortløbende Række forskellige Steder i Marken. Disse Optællingsresultater danner sammen med Bedømmelsen i Kontrolmarken Grundlag for Klassificeringen af Avlen. Under Besøget aftales Bortlugning af de syge og sorts-fremmede Planter, og iøvrigt er det Fremavlsledelsens Opgave at hjælpe Avleren bedst mulig i foreliggende Spørgsmaal.

Som foran nævnt omfatter Kontrollen en Bedømmelse af de enkelte Partier i Kontrolmarker. I indeværende Aar er der

anlagt 13 saadanne Marker, hvor der dyrkes ca. 400 Knolde af hvert Avlsparti. Prøverne skal indsendes om Efteraaret for at sikre en ensartet Opbevaring, saaledes at Grundlaget for Bedømmelsen kan blive saa retfærdigt som praktisk muligt. Af samme Grund søges Markerne anlagt paa ensartet Jord, og der tilføres kun Kunstgødning og for Kvælstoffets Vedkommende i moderate Mængder, saaledes at der er de bedste Betingelser for Bedømmelse af Virussygdomme. Der foretages Optællinger i disse Kontrolmarker i samme Omfang som for Fremavlsmarkerne hos de enkelte Avlere.

Klassificeringen af Partierne, der foretages af den lokale Avlsleder og Kontrollederen i Fællesskab, sker efter følgende Regler, idet der er Tale om Anerkendelse i Klasse A og B med følgende Tal som Maximum for Forekomst under paagældende Klasse:

Klasse A.:	Promille Planter	
	1. Syn	2. Syn
Fremmed Sort	1	0
Sortbensyge	5	2
Bladrullesyge	10	2
Stærk Mosaik (Krøllemosaik, Rynkesyge, Stregsyge)	10	4
Simpelmosaik (der foretages Optælling)	—	—
Klasse B.:		
Fremmed Sort	2	0,1
Sortbensyge	10	5
Bladrullesyge	20	5
Stærk Mosaik (Krøllemosaik, Rynkesyge, Stregsyge)	20	5
Simpelmosaik (der foretages Optælling)	—	—

Der foretages endvidere Optælling af Planter med udpræget høj Vækst (Kæmpetop).

Summen af Kvalitetsforringelser maa for Klasse A ved 1. Syn ikke overstige 20 Promille og ved 2. Syn 5 Promille.

For Klasse B maa Summen ved 1. Syn ikke overstige 40 Promille og ved 2. Syn 12 Promille.

Ved at de mange Marker kommer under Kontrol, skulde der være Mulighed for at finde virkelig fine Partier, som til-

fredsstiller de Krav, der stilles til Elitemateriale, men man benytter sig samtidig af Udvalg af Enkeltplanter (Blokudvalg) med Henblik paa Eliteavl. Inden for de enkelte Omraader søger Fremavlsledelsen saaledes Eliteavl iværksat af de enkelte Sorter hos et passende Antal dygtige Avlere, og under Forhold hvor man har gode Muligheder for at kunne gennemføre et saadant Arbejde med godt Resultat. Herfra leveres saa Materiale til den almindelige Fremavl. For at Avlen skal kunne godkendes som Eliteavl, gælder følgende Tal:

	Promille Planter	
	Begyndende Blomstring	14 Dage senere
Fremmed Sort	0	0
Sortbensyge	2	0
Bladrullesyge	2	0
Stærk Mosaik (Krøllemosaik, Rynkesyge, Stregesyge)	2	0
Simpelmosaik (der foretages Optælling)	—	—

Naar Sommerens Marksynsarbejde er afsluttet, og de enkelte Partier er klassificeret, udarbejder Fælleskontrollen en Oversigt over Klassificeringen af den anmeldte Avl i de enkelte Foreninger, og der udgives en Beretning, bl. a. indeholdende en Oversigt over Størrelsen af de godkendte Partier, de enkelte Organisationer raader over til Salg. Beretningen udsendes til Avlerne, de landøkonomiske Foreninger, Kartoffelsektionerne og Konsulenterne, ligesom den tilstilles Landbrugspressen og Dagspressen til Offentliggørelse. Herved er der skabt Mulighed for, at Køberne bliver gjort bekendt med, hvor man kan henvende sig angaaende Køb.

Til Dækning af de med Fælleskontrollen forbundne Udgifter svares dels en fast Afgift pr. ha, uanset om Arealet godkendes eller kasseres, og dels en Afgift af den Avl, der er godkendt i Klasse A eller B, og som sælges til Læggebrug enten paa Hjemmemarkedet eller til Eksport.

Fælleskontrollen beskæftiger sig kun med Markkontrollen, medens alt, hvad der har med Salg og Levering at gøre, er overladt til de enkelte Foreninger. Fælleskontrollen har dog udarbejdet nogle Sorteringsregler, der gælder, naar intet andet

er aftalt. Endvidere administrerer Fælleskontrollen en Fremstilling og Udlevering af Indlægsmærker, som kan erhverves til de Avlere, der har faaet Avlen godkendt i Klasse A eller B.

Fælleskontrollen har først og fremmest til Formaal at medvirke til, at Bedømmelse og Klassificering af Fremavlsmarkerne bliver ens overalt, saaledes at Køberne ved at henvise til en bestemt Klasse ved, hvad de faar. Dette opnaas ved, at man arbejder efter de samme Regler, og at en enkelt Mand, Kontrollereren, deltager i Marksyn og Klassificering af samtlige Partier, men en anden og ikke mindre betydningsfuld Side ved denne Fællesvirksomhed er den, at Kontrollereren faar Lejlighed til at se samtlige Fremavlspartier og derved faar Oversigt over, hvor den bedste Avl findes. Derved skabes der en Mulighed for, at Kontrollereren i Kraft af denne Oversigt bliver i Stand til at anvise de allerbedste Partier, saa disse kan blive fastholdt som Grundlag for videre Fremavl. Fælleskontrollen har da ogsaa i det forløbne Aar haft flere Henvendelser fra Foreninger angaaende Anvisning af Fremavlsmateriale.

Fælleskontrollens Opgave er jo navnlig at bidrage til en Forbedring af Sundheden af det Læggemateriale, der finder Af sætning inden for Landets Grænser, men Arbejdet maa ogsaa anses for at være af Betydning for Højnelse af Kvaliteten af Eksportavlen.

Uden at foretage nærmere Sammenligning af Fælleskontrollens og Statskontrollens Regler kan det dog fastslaas, at Fælleskontrollens Kontrolsystem (lavere Grænsetal og Dyrkning af Partierne i Kontrolmarker) tilstræber en højere Standard, end man i Almindelighed opnaar for de statskontrollerede Arealer. Man kan derfor antagelig gaa ud fra, at de Foreninger, Sektioner og andre, som eksporterer Læggekartofler, med Tiden vil udnytte Fælleskontrollen derigennem, at man forsyner sine Avlere af Eksportlæggekartofler med Læggemateriale fra Fælleskontrollens bedste Partier.

— — —

Det er under yderst vanskelige Forhold, hvad Rejsemulighederne angaar, man har startet den her omtalte Virksomhed, men det er dog hidtil lykkedes at gennemføre Marksynsarbej-

det i det fastlagte Omfang. Tilslutningen har været over Forventning, Kontrollen omfattede saaledes i 1943 598 ha, hvoraf 23 pCt. godkendtes i Klasse A, 34 pCt. i Klasse B, medens 43 pCt. blev kasseret. For 1944 er tilmeldt 640 ha.

Disse Resultater vidner om, at Fælleskontrollen har sin Berettigelse, og at den kan blive en betydende Faktor i Bestræbelserne for at ophjælpe Kartoffelavlens Sundhed, hvilket er haardt tiltrængt mange Steder.
